

SEIMO RINKIMAI '96 - PROFESIONALIU POLITOLOGŲ ŽVILGSNIU

Seimo rinkimai pritraukė ne tik visuomenės, bet ir politologų dėmesį. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas (VU TSPMI) surengė du seminarus, skirtus rinkimų eigai ir rezultatams aptarti. 1996 m. spalio 12 d. politikos mokslų specialistai, politikai, žurnalistai, studentai buvo pakviesti į seminarą *Seimo rinkimai '96: rinkimų programų ir rinkimų kampanijos analizė*. Seminare buvo pristatytas bendras VU TSPMI, Atviros Lietuvos fondo ir dienraščio *Lietuvos rytas* projektas *Piliečių pasirinkimas*, pateikęs visuomenei rinkimuose dalyvaujančių partijų programines nuostatas. Instituto darbuotojų kantrybės ir atkaklumo dėka net 27 politinės partijos ir organizacijos pateikė savo atsakymus į 10 klausimų iš svarbiausių gyvenimo sričių.

VU TSPMI dėstytojas Darius Žeruolis ir LR Seimo Informacijos analizės skyriaus vyr. konsultantas Alvidas Lukošaitis savo pranešimuose trumpai apžvelgė rinkimuose dalyvaujančių partijų programas, partijų siekius ir galimybes. Analizuojant pirmiausia įtakingiausių partijų programines nuostatas, išdėstytas atsakymuose į klausimus, nepastebėta didesnių netikėtumų, svarbiausiais klausimais akcentuotas partijų programinis sutarimas. Kaip pastebėjo D. Žeruolis, politinės partijos nesiekia šviesti rinkėjų, o linkusios daugiau pataikauti vyraujančioms visuomenės nuotaikoms. Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) pirmininkas Zenonas Vaigauskas apžvelgė pasiruošimo Seimo rinkimams eigą, detaliau aptarė naują balsavimo tvarką, įvedus reitingų sistemą. Savo pranešime VU TSPMI dėstytojas Mindaugas Degutis, remdamasis naujausių sociologinių apklausų rezultatais, prognozavo rinkėjų aktyvumą ir galimas preferencijas artėjančiuose rinkimuose.

1996 m. lapkričio 15 d. įvyko antrasis seminaras įvykusių Seimo rinkimų rezultatams aptarti. Pirmasis pranešėjas, *Laisvosios Europos*

radio lietuviškųjų programų direktorius Kęstutis Girnius įvertino rinkimų rezultatus ir po rinkimų susiklosčiusią padėtį. Prelegentas akcentavo išaugusią politinę kultūrą, nors rinkimų kampanija ir vyko vangokai. Anot K. Girniaus, sociologinėms prognozėms nebuvo lemta pasitvirtinti. Įvardinęs rinkimus laimėjusių konservatorių laukiančius išbandymus, pranešėjas trumpai apžvelgė kitų partijų perspektyvas. Kitas pranešėjas, VRK pirmininkas Z. Vaigauskas, pristatė rinkimų eigą pirmojo ir antrojo turo metu. Reaguodamas į seminaro dalyvių išsakytą kritiką, Z. Vaigauskas pripažino, kad nesklandumų būta. VRK pirmininkas teigė, kad prastą pasirengimą rinkimams sąlygojo finansinių lėšų stygius. Pirmajame ture balsavimas neretai vyko viešai, pasitaikė valdininkų piktnaudžiavimų tarnybine padėtimi, balsavimo procedūrą sunkino referendumui pateikti klausimai ir kt. Tačiau iš principo, teigė Z. Vaigauskas, įvyko demokratiški bei laisvi rinkimai ir tai yra didžiausias laimėjimas.

VU TSPMI docentė dr. Jūratė Novagrockienė, analizuodama rinkimų į Seimą rezultatus, konstatavo, kad daugiapartinė sistema Lietuvoje jau susiformavo, o Seime atstovaujama kelioms masinėms partijoms ir dešinėje, ir ir kairėje. Rinkimuose dalyvavusių partijų gausa, anot prelegentės, nepersikėlė į Seimą - paaukštintas rinkimų barjeras neleido tam įvykti. Kitas pranešėjas, M. Degutis, pagal VU TSPMI parengtą ir kandidatų į Seimą užpildytą anketą (jū gauta beveik 600) įvertino dalyvavusių Seimo rinkimuose vertybines orientacijas. Pristačius apibendrintus kandidatų atsakymus į klausimus apie piliečio ir valstybės santykius, požiūrį į rinkos ekonomiką, valstybės saugumą, politines partijas, seminaro dalyviai vieningai konstatavo aiškiai vyraujantį kandidatų kairumą.

Nors įvykusių rinkimų eiga ir rezultatai dar susilauks detalesnio vertinimo, VU TSPMI iniciatyva įgyvendintas projektas pasiekė bent du tikslus. Pirma, rinkėjams buvo viešai pateiktos Lietuvos politinių partijų svarbiausios programinės nuostatos. Besiremiantis vasarą praėjusio *Roko maršo per Lietuvą* dvasia, projektas skatino piliečius dalyvauti ir priimti racionalų sprendimą. Antra, politikos analitikų - politologų, sociologų - nuomonė tampa vis svaresnė: jų žodį politikai, atrodo, ne tik pradeda vertinti, bet į jį ir įsiklauso. Gausus ir kantrus partijų lyderių dalyvavimas seminaruose patvirtina, kad politikai pirmiau buvo linkę išklausyti nei išsakyti. Užsimezgęs politiką darančiųjų ir ją analizuojančiųjų dialogas teikia vilčių - Lietuvos politikoje turi vyrauti ne siauri asmeniniai, o daugiau susikalbėjimo ir bendranacionaliniai interesai.

Seminaro rengėjai dėkoja UAB *Ardita* už finansinę paramą.